

ואמר ר' יוחנן: דואג ואחיתופל לא ראו זה את זה. דואג היה בימי שאול, ואחיתופל — בימי דוד (793).

ואמר רבי יוחנן: דואג ואחיתופל לא היו ימיהם [מתו לפני חצי ימיהם. שחצי ימיו של אדם — שלושים וחמש שנים הם].

תניא נמו הכי: "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם". "אנשי דמים" זהו דואג, שהרג את כהני נוב. "ומרמה" זו עצת אחיתופל.

והיינו, שכל שנותיו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע, ושל אחיתופל אינן אלא שלשים ושלש.

ואמר רבי יוחנן: בתחלה קרא דוד לאחיתופל רבו, ולבסוף קראו חברו, ולבסוף קראו תלמידו (794).

בתחלה קראו רבו: "ואתה אנוש בערכי, אלופי ומירע". [ו"אלופי" — היינו רבי].

ולבסוף קראו חברו: "אשר יחדו נמתיק סוד, בבית אלהים נהלך ברגש".

ולבסוף קראו תלמידו: "גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי יעקב". א-קא — "אוכל לחמי" — לומד תורתו הוא, דהיינו — תלמיד.

אמר רב יהודה אמר רב: לעולם (795) אל יביא אדם עצמו לידי נסיון. שהרי דוד מלך ישראל הביא עצמו לידי נסיון — ונכשל.

אמר לפניו [לפני הקדוש ברוך הוא]: רבונו של עולם! מפני מה אומרים בתפילה: "אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב", ואין אומרים: "אלהי דוד"? (796)

אמר הקדוש ברוך הוא: אינהו מינסו לי, ואת לא מינסית לי [הם נתנסו לפני — ועמדו בנסיון. ואתה — לא נתנסית לפני].

אמר לפניו: רבונו של עולם, כחנני ונסני? שנאמר: "בחנני ה' ונסני וגו'".

אמר: מינסנא לך [אנסה אותך כפי שביקשת]. ועבידנא מילתא בהדך [ואעשה איתך דבר], לדרידהו לא הודעתיהו [שלהם

אבל לא יעשה להיפך, שמיד בתחילת לימודו ילמד עם תלמידים.

795. תיבת "לעולם" בא ללמד, שאפילו דוד, שלבו היה חלל בקרבו מיצר הרע, נכשל בנסיון, קל וחומר לשאר בני אדם. עיון יעקב.

796. זה היה פשוט לו שאין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על הצדיקים בחייהם. אלא שידע שאף אחרי מותו לא יאמרו "אלקי דוד". והיות והאבות הם שלשת רגלי כסא הכבוד, ודוד נעשה רגל רביעי, לכן שאל למה אין אומרים גם "אלקי דוד". תורת חיים, עיי"ש.

חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן וכו'. ואחד שפזר עפרו, היינו להיות מדרס לכף רגלי הצדיקים. כדאמרינן גבי פושעי ישראל, שלאחר י"ב חודש גופן כלה ונשמתן נשרפת, ורוח מפזרתן ונעשין אפר תחת כפות רגלי הצדיקים. תורת חיים.

793. עיי' במהרש"א החשבון.

794. כתב בעיון יעקב, שבא ללמד סדר הלימוד, שיעלה ממעלה למעלה. שקודם למד דוד אצל רבו, ואחר כך למד עמו כמי שלומד עם חברו, ולבסוף, כשנתחכם הרבה, למד עמו כמי שלומד עם תלמידו.

לא הודעתי שאנסה אותם, וכמה אנסה אותם], ואילו **אנא קא מודענא לך, דמנסינא לך בדבר ערוה** [ולך אני מודיע, שאנסה אותך בדבר ערוה].

מיד — **”ויהי לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו’”**, משמע ששכב ביום. **אמר רב יהודה: שהפך משכבו של לילה — למשכבו של יום.** שהיה משמש מיטתו ביום⁽⁷⁹⁷⁾, כדי שיהא שבע מתשמיש, ולא יהרהר אחר אשה כל היום.

ונתעלמה ממנו הלכה: אבר קטן יש באדם [הוא אבר התשמיש]. **אם האדם משביעו** — הרי הוא נעשה **רעב**. שאדרכה, מתרבה תאוותו. **ואם הוא מרעיבו** — הרי הוא נעשה **שבע**, שאינו מתאוה יותר⁽⁷⁹⁸⁾.

כתוב בהמשך המקרא: **”ויתחלך [דוד] על גג בית המלך, וירא אשה רוחצת מעל הגג. והאשה טובת מראה מאד”**.

וכך היה מעשה:

בת שבע הוה קא חייפא רישא תותי חלתא⁽⁷⁹⁹⁾ [חפפה ראשה תחת כוורת], כדי שלא יראה.

אתא שטן, אירמי ליה כציפרתא [נדמה לו לדוד כציפור]. **פתק ביה גירא, פתקה לחלתא** [זרק דוד אבן על הציפור, פגעה האבן בכוורת — ונשברה], ועל ידי כך **איגליה**

החזייה [נתגלתה בת שבע, וראה אותה דוד]. **מיד: ”וישלח דוד וידרש לאשה, ויאמר: הלוא זאת בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי. וישלח דוד מלאכים ויקחה, ותבוא אליו וישכב עמה, והיא מתקדשת מטמאתה** [שבאותה שעה פסקה טומאתה, ולא בא עליה כשהיא נדה]. **ותשב אל ביתה”**.

והיינו דכתיב: ”בחנת לבי פקדת לילה צרפתני בל תמצא זמתי בל יעבר פי”. **”בחנת לבי פקדת לילה”** — היינו שבחנתני על מעשה לילה, אם אוכל לעמוד בנסיון. **”צרפתני בל תמצא”** — חשבת לצרפני, אבל לא מצאתני נקי.

אמר: איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני לי [הלוואי והיה ניתן רסן בפי שונאי, ועל עצמו היה אומר כן], **ולא אמר כי הא מילתא** [ועל ידי אותו רסן לא היה יכול לומר מה שאמר, שיבחנהו ה' וינסנו].

דרש רבא: מאי דכתיב: ”למנצח לדוד ב”ח חסיתי, איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור”?

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מחול לי על אותו עון, שלא יאמרו: הר שבכם [מלך שלכם] — **צפור נדדתו** [נטרד על ידי צפור].

דרש רבא: מאי דכתיב: ”לך לבדך הטאתי, והרע בעיניך עשיתי, למען תצדק בדברך,

גופו רעב וחסר כח לעת זקנה. ואם מרעיבו, נעשה גופו שבע בכח שלם.

797. בערוך כתב: שהיה משמש מיטתו אפילו ביום, שיהא שבע מאותו מעשה, כדי שלא יתאוה לאשה אחרת.

798. כך פירש רש”י. ובמס’ סוכה [נב ב, ד”ה אבר קטן] פירש, שאם משביעו בתשמיש, נעשה

797. בערוך כתב: שהיה משמש מיטתו אפילו ביום, שיהא שבע מאותו מעשה, כדי שלא יתאוה לאשה אחרת.

798. כך פירש רש”י. ובמס’ סוכה [נב ב, ד”ה אבר קטן] פירש, שאם משביעו בתשמיש, נעשה

תזכה בשפטך?"

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: גליא וידיעא קמך, דאי בעיא למכפייה ליצרי — הוה כייפינא [גלוי וידוע לפניך, שאילו הייתי רוצה לכפות ולהתגבר על יצרי, הייתי כופהו]!

אלא אמינא [אלא אמרתי לעצמי] שלא אתגבר על יצרי, כדי דלא לימרו [שלא יאמרו]: עבדא זכי למריה [עבד ניצח את אדונו בתוכחתו. שאמרתי "בחנני ה' ונסני", ועמדתי בנסיון].

דרש רבא: מאי דכתיב: "כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד?"

ראויה היתה בת שבע בת אליעם לדוד מששת ימי בראשית⁽⁸⁰⁰⁾ [וזהו "כי אני לצלע נכון", שאותה צלע היתה ראויה ונכונה לו לדוד]. אלא שבאה אליו במכאוב [על ידי נסיון].

וכן תנא דבי רבי ישמעאל: ראויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם, אלא שאכלה פגה⁽⁸⁰¹⁾. דהיינו, שהקדים את השעה שהיתה ראויה לו, ונזקק לה בעבירה, כשהיתה עדיין

אשת איש. והיינו כמי שאוכל פרי פג, שעוד לא נתבשל כל צרכו.

דרש רבא: מאי דכתיב: "ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים [בעלי מומין] ולא ידעתי [ואני שמתי עצמי כלא יודע⁽⁸⁰²⁾] קרעו ולא דמו?"

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! גלוי וידוע לפניך, שאם היו קורעין בשרי — לא היה דמי שותת.

ולא עוד, אלא, בשעה שהם עוסקין בלימוד ארבע מיתות בית דין, רוצים להזכיר לי את אותו עון, ופוסקין ממשנתן ואומרים לי: דוד, הבא על אשת איש — מיתתו במה?

אמרתי להם: אמנם הבא על אשת איש מיתתו בחנק, אבל — ויש לו חלק לעולם הבא. שמיתתו היא כפרתו.

אבל אתם מלבינים את פני, והמלביין פני חבירו ברבים — אין לו חלק לעולם הבא.

אמר רב יהודה אמר רב: אפילו בשעת חלוי של דוד, קיים שמנה עשרה עונות, לשמונה עשר נשיו, שלא לעגנן⁽⁸⁰³⁾. שנאמר: "וגעתי

מבואר במס' מעשרות [פ"ב מ"ח] שתאנים נקראות "בנות שבע".

802. עוד פירש רש"י: פתאום בא עלי אותו עון, שלא ידעתי שניתן תחון פה לביישני.

803. כתב בעיון יעקב, שאפשר דאתי לאשמועינן שתשובתו של דוד על מעשה בת שבע, שעליה נאמר פסוק זה "בדמעתי ערסי אמסה" [כדאיתא במדרשות], היתה שלמה. כי יכול הטוען לטעון, שעשה תשובה היות וכבר

800. בבאר שבע הקשה, הרי קיימא לן שרק ארבעים יום קודם יצירת הולד יוצאת בת קול ואומרת בת פלוני לפלוני! וכתב, שודאי שיודע הקב"ה את הזיווג מששת ימי בראשית, אבל הבת קול מכריזה רק ארבעים יום קודם יצירת הולד. ועיי' בתורת חיים.

801. במרגליות הים הביא, שבליקוטי הש"ס להאריז"ל איתא, שנקטו המליצה "שאכלה פגה", דהיינו תאנה שלא חנטה כל צרכה, כי השם "בת שבע" מקביל לאותן תאנים, שהרי

ידי כל העם.

אמר לו חושי לדוד: אין הקדוש ברוך הוא מעניש בלי סיבה. **מאי טעמא קנסיבת** [מדוע נשאת] **יפת תואר?** שאמו של אבשלום היתה מעכה בת תלמי מלך גשור, ותפסה דוד במלחמה ובא עליה, ונולד לו אבשלום ממנה.

אמר ליה: יפת תואר — רחמנא שרייה [התורה התירתה].

אמר ליה חושי: וכי לא דרשת [אינך דורש] **כמוכין? דסמין ליה לפרשת יפת תואר: "כי יהיה לאיש בן סורר ומורה?"** ודורשין מסמיכות העניינים: **כל הנושא יפת תואר — יש לו בן סורר ומורה.** ולכן עומד עליך בנך להרגך.

דרש רבי דוסתאי דמן בירי: למה דוד דומה — **לסוחר בותי,** שכשמוכר ללוקח, מחזר עליו שיוסיף לו על המחיר עוד פרוטה⁽⁸⁰⁷⁾.

באנחתי, אשחה בכל לילה מטתי, בדמעתי ערשי אמסה. דהיינו, אפילו בשעת אנחתי, אשחה [לשון סחי ומאוס⁽⁸⁰⁴⁾] בכל לילה מיטתי בתשמיש המיטה. בשעת דמעתי, "ערשי אמסה", אני ממאס מיטתי בתשמיש.

ואמר רב יהודה אמר רב: בקש דוד לעבוד עבודה זרה⁽⁸⁰⁵⁾. **שנאמר: "ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים".** ואין "ראש" — אלא עבודה זרה, שנאמר: "והוא צלמא רישיה די דהב טב".

"והנה לקראתו חושי הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו". **אמר לו חושי לדוד: יאמרו מלך שכמותך יעבוד עבודה זרה!**⁽⁸⁰⁶⁾

אמר לו דוד: וכי טוב שיאמרו שמלך שכמותי — **יהרגנו בנו?** הרי יתרעמו על מידותיו של הקדוש ברוך הוא, ונמצא שם שמים מתחלל בפרהסיא!

מוטב יעבוד עבודה זרה, ואחלל את השם לבדי — **ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא על**

אינו בכחו, כפי שמצינו שאכן אמרה לו אבישג השונמית [לעיל כב א, עיי"ש]. לכן אומרת הגמרא שהיה עדיין בכחו, שאפילו בשעת חליו קיים י"ח עונות.

804. כך כתב רש"י. וכיד רמה כתב, ש"אשחה" לשון שיחה. שזהו לשון תשמיש בלשון נקיה. כפי שמצינו [גדרים כ ב]: "אינו מספר עמי לא בתחילת הלילה ולא בסוף הלילה".

805. כתב המהרש"א, דהיינו שביקש לברוח מפני אבשלום בנו לחוץ לארץ, והרי כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודה זרה, כדאיתא במס' כתובות [ק"ב], שאמר דוד כשברח משאול "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד

807. כך כתב בערוך. ואולי זו כוונת רש"י, שכתב: "דרכו לפנות סחורתו מעט מעט,

בענין חטאי נ"אל ימשלו בי" מלשון משל, שלא ידברו אודותי. ו"אז איתם" — אהיה תמים] (808),

אמר הקדוש ברוך הוא: **שביקי לך**.

וזהו הדמיון לכסוחר כותי. שמתחילה ביקש דוד מעט, ואחר כך הוסיף וביקש עוד.

אמר דוד: **"ונקיתי מפשע רב"** (809), **שלא יכתב סרחוני** (810), שתמחוק את אותה פרשה, וישתכח הדבר לעולמים,

ועל דבר זה **אמר לו הקדוש ברוך הוא: אי אפשר לעשות בקשתך** (811).

ומה האות יו"ד **שנמלתי משרי** אשת אברהם [שבתחילה היה שמה "שרי". ורק לאחר מכן שינה הקדוש ברוך הוא את שמה ל"שרה"], **עומד וצווח כמה שנים** על שהוסר מן התורה, **עד שבא יהושע והוספתי לו את אותה אות, שנאמר: "ויקרא משה לחושע בן**

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, "שגיאות מי יבין", מי יכול להשמר משגגות!

אמר ליה הקדוש ברוך הוא: שביקי לך [מחול לך].

אמר לו דוד: **"ומנסתרות נקני", נקה אותי ממזיד שעשיתי בצנעה!**

אמר לו הקדוש ברוך הוא: **שביקי לך** [מחול לך].

אמר לו דוד: **"גם מזדים השך עבדך", נקה אותי גם מעבירות שעשיתי במזיד ובפרהסיא!**

אמר לו הקדוש ברוך הוא: **שביקי לך** [מחול לך].

אמר דוד: **"אל ימשלו בי אז איתם", דלא לישתעו בי רבנן,** שלא ידרשו חכמי הדורות

בדמים כדי שלא יפחתו לו מסחורתו. כך דוד רצה לקבל עליו יסורין כדי שימחל לו אותו עון, ולא יפחתו לו מזכויותיו.

808. כך פירש רש"י. אמנם הגר"א לא גורס את המילים "אז איתם".

809. הגר"א אינו גורס "ונקיתי מפשע רב", אלא "אז איתם". וכן הוא בעין יעקב.

810. וכן הוא במסכת יומא [פו ב]: "דוד אמר: אל יכתב סרחוני. שנאמר: אשרי נשוי פשע כסוי חטאה". עיי"ש.

811. שמשעה שנעשה מעשה עלה במחשבה להכתב, ואי אפשר לעקרה. יד רמה.

להעמידה על דמים מועטים". דהיינו, שאינו מוכר במהרה, כי הוא מעמיד דבריו ומתעקש על דמים מועטים.

ובערוך הביא בשם מדרש תהלים: "הכותים הללו יודעים לסבב על הפתחים. ואומרים: רבוני, הב לי בצלא! יהיב ליה. אומר לו: בצלא בלא פיתא נסיב ליבא? יהיב ליה פיתא וכו'". ובמדרש תנאים [דברים לג ו] איתא: "הכותים הללו יודעים ללכב על הפתחים. בתחילה הוא מבקש מים. כשהוא שותה אומר: יש לכם בצל? ומפתה אותן בדברי קילוס. משנותנין לו בצל מהוא אומר להן: בצלא בלא פיתא מאי?"

ויש שפירשו, שסוחר כותי היינו עני המחזר על הפתחים. ו"סוחר" מלשון סחור סחור הוא. שמסובב על הפתחים. וכן הוא במדרשות. וביד רמה כתב, שסוחר כותי רוצה להוסיף

נון יהושע", כל הפרשה כולה — על אחת כמה וכמה שאי אפשר לעקרה.

"ונקיתי מפשע רב", אמר לפניו: רבונו של עולם, מחול לי על אותו עון כולו!

אמר לו הקדוש ברוך הוא: כבר עתיד שלמה בנך לומר בחכמתו: "היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה, אם יחלך איש על הגחלים ורגליו לא תכוונה, כן הבא על אשת רעהו, לא ינקה כל הנגע בה".

אמר ליה: כל הכי נטרד החווא גברא [כלומר, האם אטרד מן העולם, ולא ימחל לי העון]?

אמר לו: קבל עליך יסורין — וימחל לך העון.

קבל עליו דוד יסורין.

אמר רב יהודה אמר רב: ששה חדשים נצטרע דוד, ונסתלקה הימנו שכינה, ופירשו ממנו סנהדרין⁽⁸¹²⁾.

מנין לנו שנצטרע —

דכתיב: "תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין". הרי שהיה צריך לטהרת אזוב כמצורע.

נסתלקה הימנו שכינה —

דכתיב: "השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה תסמכני". מכלל שנסתלקה ממנו שכינה, וביקש שישוב אליו הששון, ועל ידי כך

תשוב אליו השראת השכינה.

ופרשו ממנו סנהדרין —

דכתיב: "ישובו לי יראיך וגו'". מכלל שפירשו ממנו.

שנמשכה צרעתו ששה חדשים — מנלן?

דכתיב: "והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה, בחברון מלך שבע שנים ובירושלים מלך שלשים ושלוש שנים".

ובמקום אחר כתיב: "בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים וגו'". והני ששה חדשים שהוזכרו כאן — לא קחשיב [לא הוזכרו] במקרא הראשון. שמע מינה — שנצטרע ששה חדשים, ולא היתה באותן חדשים מלכותו שלמה.

אמר לפניו דוד, לאחר שקיבל היסורין: רבונו של עולם, מחול לי על אותו עון.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: מחול לך.

אמר לו דוד: "עשה עמי אות לטובה ויראו שנאי ויבשו כי אתה ה' עזרתני ונחמתני!" עשה אות שיראו כולם שנמחל לי עוונתי!

אמר ליה: בחיידך — איני מודיע שנמחל עוונך. אבל אני מודיע זאת בחיי שלמה בנך.

והיכן הודיע זאת הקדוש ברוך הוא?

בשעה שבנה שלמה את בית המקדש, ביקש להכניס את הארון לבית קדשי הקדשים.

ממנו סנהדרין, כדין מצורע, ש"טמא טמא יקרא". מהרש"א, עיי"ש.

ובעיון יעקב כתב, שנסתלקה ממנו שכינה כי המצורע משתלח חוץ למחנה שכינה. וכיון

812. והטעם שנצטרע, כי איתא במס' ערכין שנגעים באים על גילוי ערות. והטעם שנסתלקה ממנו שכינה כי אין שכינה שורה אלא מתוך שמחה, ודוד היה אז בדאגה ובצער. ופירשו